

ความคิดเห็นของประชาชนต่อการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทย
ในหน่วยบริการปฐมภูมิจังหวัดสุราษฎร์ธานี

นางสาวรักษชนก บุญเหมือน

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเวชศาสตร์ชุมชน ภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสังคม

คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2547

ISBN 974-53-1928-7

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

14 ก.พ. 2550

I ๒๒๐๒๐๙๐๑

CONSUMERS' OPINION REGARDING THAI TRADITIONAL MEDICINE IN PRIMARY CARE UNIT,
SURAT THANI PROVINCE

Miss Rakchanok Bunmuan

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Science in Community Medicine

Department of Preventive and Social Medicine

Faculty of Medicine

Chulalongkorn University

Academic Year 2004

ISBN 974-53-1928-7

รักษ์ชนก บุญเหมือน : ความคิดเห็น ของประชาชนต่อการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยในหน่วย
บริการปฐมภูมิจังหวัดสุราษฎร์ธานี (CONSUMERS' OPINION REGARDING THAI
TRADITIONAL MEDICINE SERVICE IN PRIMARY CARE UNIT, SURAT THANI
PROVINCE) อ. ที่ปรึกษา : รศ. นพ. จิรุตม์ ศรีรัตนบัลล์ , อ. ที่ปรึกษาร่วม ผศ. นพ. วิโรจน์
เจียมจรัสรังษี , 120 หน้า ISBN 974-53-1928-7

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการรักษา
ด้วยการแพทย์แผนไทยในหน่วยบริการปฐมภูมิจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในด้านความคิดเห็นต่อการรูปแบบ
การจัดบริการ สาเหตุของการใช้-ไม่ใช้บริการแพทย์แผนไทย ความเต็มใจจ่ายเงิน ประชากรที่ศึกษาคือ
ประชาชนผู้เข้ารับบริการในปี 2547 จำนวน 35 แห่ง จำนวนตัวอย่างทั้งหมด 850 คน ได้รับการตอบกลับ
ของแบบสอบถาม 763 คน คิดเป็นร้อยละ 89.76 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิง
พรรณนา

ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 83.5 ไม่ใช้บริการแพทย์แผนไทยมาจากสถานบริการ
ของรัฐมีการเปิดให้บริการน้อย กลุ่มที่ใช้บริการ ร้อยละ 88.9 เห็นว่าการแพทย์แผนไทยเป็นการรักษาที่
ช่วยผ่อนคลายทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 37.4 ต้องการให้เปิดบริการแพทย์แผน
ไทยในหน่วยบริการปฐมภูมิ ร้อยละ 50.9 ควรมีการนัด การอบ การประคบ รักษาด้วยยาสมุนไพร
ครบถ้วน ร้อยละ 45.0 เห็นว่าควรมีบุคลากรด้านแพทย์แผนไทยเป็นผู้ดูแลอย่างใกล้ชิด และร้อยละ 42.6
ต้องการจ่ายเงินค่ารักษาในราคา 30 บาท เมื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับความ
คิดเห็นพบว่าด้านความต้องการบริการมีความสัมพันธ์กับรายได้ อย่างมีนัยสถิติ ($p < 0.041$) ด้านรูปแบบ
การจัดบริการและ ด้านการเงิน มีความสัมพันธ์กับการศึกษาอย่างมีนัยสถิติ ($p < 0.002$) และ ($p < 0.001$)
ด้านบุคลากรพบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยใดๆ ($p > 0.05$)

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้ ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในด้านของเจ้าหน้าที่ และประชาชน
ทั่วไปเพื่อนำมาประกอบการพิจารณาตัดสินใจในการเปิดให้บริการการแพทย์แผนไทยในหน่วยบริการปฐม
ภูมิของรัฐ ให้มีความสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชนและสอดคล้องกับนโยบายของ
รัฐบาล

ภาควิชา..... เวชศาสตร์ป้องกันและสังคม..... ลายมือชื่อนิสิต
สาขาวิชา..... เวชศาสตร์ชุมชน..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ปีการศึกษา... 2547..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

4674769930 : MAJOR COMMUNITY MEDICINE

KEY WORD: OPINION, THAI TRADITIONAL MEDICINE, PRIMARY CARE UNIT

RAKCHANOK BUNMUAN : CONSUMERS' OPIONION REGARDING THAI TRADITIONAL MEDICINE
SERVICE IN PRIMARY CARE UNIT,SURAT THANI PROVINCE

THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF JIRUTH SRIRATANABAN, THESIS COADVISOR : ASST. PROF
WIROJ JIAMJARASRANGSI, 120 pp. ISBN 974-53-1928-7

The descriptive study aimed to study consumers' opinion regarding Thai Traditional Medicine Service in Primary Care Units,Surat Thani. The study was conducted cross-sectionally during December 2004 and February 2005 Self-administered questionnaires were distributed to 850 patients in 35 PCUS. The response rate was 89.76 percent (763 out of 850). The data were analyzed by descriptive statistics.

The results showed that some patients 83.5 percent of never used Thai Traditional Medicine service there was inadequate numbers of PCUs. Some 88.9 percent used the services because they thought Thai Traditional Medicine could help release physical and mental Stress. Some 37.4 percent of the sample need Thai Traditional Medicine service in PCU. While some 50.9 percent of them wanted all of kinds the services such as massage and medicine,some 45.0 percent of them wanted the PCUs have trained professionals in medicine. Nearly half of sample 42.6 percent wanted to pay 30 Bath for all of service. Patients' opinions were found associated with income, education($p < 0.05$) The needs for the services were found associated with income($p < 0.041$).Opinions on service arrangement were associated and finace with education ($p < 0.002$) and ($p < 0.001$) Opinions on staffing were not related to any factor.($p > 0.05$)

It is suggested that more on people and the government officer are needed in order to consider expansion of Thai Traditional Medicine services in PCUs and enable response to people's needs according to the government policies .

DepartmentPreventive and Social Medicine...Student's signature.....
Field of study.....Community Medicine.....Advisor's signature.....
Academic year...2004.....Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ นายแพทย์จิรุตม์ ศรีรัตนบัลล์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์นายแพทย์ วิโรจน์ เจียมจรัสรังสี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วมที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะอัน เป็นประโยชน์ ตลอดจนช่วยตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ด้วยความเอาใจใส่มาโดยตลอด จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่งไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์นายแพทย์ไพบุลย์ โฉ่ให้สุนทร ที่ให้ความกรุณาร่วม เป็นประธานและนายแพทย์วิรุฬห์ พรพัฒน์กุล กรรมการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้ ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการแก้ไขปรับปรุงวิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น รวมถึง คณาจารย์ประจำภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสังคมคณะแพทยศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่าน ที่ได้มีส่วนร่วมในการให้คำแนะนำในการทำวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงพยาบาล หัวหน้าสถานีนามัย เจ้าหน้าที่ที่หน่วยบริการ ปฐมภูมิทุกแห่ง ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี และเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่เกี่ยวข้อง ที่กรุณาให้ความ อนุเคราะห์อำนวยความสะดวก และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเก็บรวบรวมข้อมูล และ ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าในการให้ข้อมูลต่างๆจนทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอขอบพระคุณกัลยาณมิตรทุกท่าน พี่ๆเพื่อนๆน้องๆ และนิสิตภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกัน และสังคมที่ให้ความช่วยเหลือ ห่วงใยและเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมา

ท้ายที่สุดขอระลึกถึงพระคุณ บิดา มารดา ที่ให้โอกาสผู้วิจัย ได้เพิ่มพูนความรู้และ ประสบการณ์ในการศึกษา และขอระลึกถึงพระคุณครูอาจารย์ทุกท่านที่ได้ให้การอบรมสั่งสอน ผู้วิจัยทั้งทางตรงและทางอ้อมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ที่ช่วยเหลือและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยด้วยดี เสมอมา รวมไปถึงบุคคลที่ช่วยอำนวยความสะดวกด้วยประการต่าง ๆ อันส่งผลให้วิทยานิพนธ์ ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ซึ่งมีอาจกล่าวนามได้หมด ณ ที่นี้ ผู้วิจัยจะระลึกถึงความดีของทุก ท่านด้วยความประทับใจตลอดไป

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญแผนภูมิ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามการวิจัย.....	4
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
1.4 สมมติฐานในการวิจัย.....	5
1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น.....	5
1.6 ข้อจำกัดในการวิจัย.....	5
1.7 นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย.....	6
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
1.9 กรอบแนวคิดงานวิจัย.....	8
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับ การแพทย์แผนไทย.....	9
2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริการปฐมภูมิ.....	23
2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดเห็น.....	26
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมทางเลือกใช้บริการและการเข้าถึงบริการ.....	27
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	28
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	29
3.1 รูปแบบการวิจัย.....	29
3.2 ระเบียบวิธีวิจัย.....	29
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	33
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	40

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	41
4.1 การตอบกลับ.....	42
4.2 ลักษณะทั่วไป.....	43
4.3 เหตุผลของการใช้บริการแพทย์แผนไทย.....	48
4.4 เหตุผลของการไม่ใช้บริการแพทย์แผนไทย.....	52
4.5 ความเต็มใจจ่ายเงิน.....	57
4.6 ความคิดเห็นต่อการจัดบริการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทย.....	74
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	90
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	90
5.2 อภิปรายผล.....	96
5.3 ข้อเสนอแนะจากผู้วิจัย.....	101
5.4 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	102
รายการอ้างอิง.....	103
ภาคผนวก.....	106
ภาคผนวก ก แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย.....	107
ภาคผนวก ข ผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ ของแบบสอบถาม.....	118
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	120

สารบัญญัตินำ

		หน้า
ตารางที่ 3.1	การแปลผลค่าของ Kappa.....	36
ตารางที่ 3.2	ค่าสัมประสิทธิ์แคปปา เหตุผลที่ใช้บริการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทย.....	37
ตารางที่ 3.3	ค่าสัมประสิทธิ์แคปปา เหตุผลที่ไม่ใช้บริการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทย.....	38
ตารางที่ 3.4	ค่าความน่าเชื่อถือโดยการหาค่า Conbach 's Alpha Coefficient.....	39
ตารางที่ 3.5	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	41
ตารางที่ 4.1	จำนวน ร้อยละของการตอบแบบสอบถามกลับจำแนกตามโซน.....	42
ตารางที่ 4.2	ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามแบ่งตามโซน.....	44
ตารางที่ 4.3	ร้อยละของเหตุผลที่ใช้บริการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยแบ่งตามโซน.....	49
ตารางที่ 4.4	ร้อยละของเหตุผลที่ไม่ใช้บริการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยแบ่งตามโซน.....	53
ตารางที่ 4.5	จำนวนผู้ใช้และไม่ใช้บริการแพทย์แผนไทยในแต่ละประเภท.....	58
ตารางที่ 4.6	ค่าบริการที่เคยจ่ายครั้งล่าสุดในกลุ่มที่เคยใช้บริการแพทย์แผนไทย.....	59
ตารางที่ 4.7	ความเต็มใจจ่ายเงินในกลุ่มผู้ใช้บริการแพทย์แผนไทย ประเภทต่างๆ.....	61
ตารางที่ 4.8	อัตราค่าบริการสูงสุดของการใช้บริการ นวดตัว ใน 1 ชั่วโมง.....	63
ตารางที่ 4.9	อัตราค่าบริการสูงสุดของการใช้บริการ นวดเท้าใน 1 ชั่วโมง.....	65
ตารางที่ 4.10	อัตราค่าบริการสูงสุดของการใช้บริการ นวดเพื่อการรักษา ใน 1 ชั่วโมง.....	67
ตารางที่ 4.11	อัตราค่าบริการสูงสุดของการใช้บริการ อบสมุนไพร ใน 30 นาที.....	69
ตารางที่ 4.12	อัตราค่าบริการสูงสุดของการใช้บริการ ประคบสมุนไพรใน 30 นาที.....	71
ตารางที่ 4.13	อัตราค่าบริการสูงสุดของการใช้บริการ ยาสมุนไพร ใน 1 ครั้ง.....	73
ตารางที่ 4.14	ร้อยละความคิดเห็นต่อการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยในหน่วยบริการปฐมภูมิด้าน ความต้องการบริการแพทย์แผนไทย.....	75
ตารางที่ 4.15	ร้อยละความคิดเห็นต่อการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยในหน่วยบริการปฐมภูมิด้าน รูปแบบการจัดบริการแพทย์แผนไทย.....	77
ตารางที่ 4.16	ร้อยละความคิดเห็นต่อการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยในหน่วยบริการปฐมภูมิด้าน บุคลากรแพทย์แผนไทย.....	79
ตารางที่ 4.17	ร้อยละความคิดเห็นต่อการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยในหน่วยบริการปฐมภูมิด้าน การเงินของบริการแพทย์แผนไทย.....	80
ตารางที่ 4.18	จำนวนร้อยละของความคิดเห็น.....	81
ตารางที่ 4.19	ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะบุคคลกับความต้องการบริการแพทย์แผนไทย.....	82
ตารางที่ 4.20	ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะบุคคลกับรูปแบบการจัดบริการแพทย์แผนไทย.....	84
ตารางที่ 4.21	ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะบุคคลกับด้านบุคลากรแพทย์แผนไทย.....	86
ตารางที่ 4.22	ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะบุคคลกับด้านการเงินของการแพทย์แผนไทย.....	88
ตารางที่ 5.1	ความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลกับความคิดเห็นต่อการรักษาด้วยแพทย์แผนไทย.....	95

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	8
แผนภูมิที่ 3.1 แสดงวิธีการสุ่มตัวอย่าง.....	32